

рішення передбачає спрощений пакет документів для родичів, які бажають взяти дитину під опіку, піклування, до якого включено заяву; копію паспорта; документи, що підтверджують сімейні, родинні зв'язки або інший зв'язок особи з дитиною (свідоцтво про хрещення або інший документ, виданий релігійною організацією); довідку від нарколога та психіатра про можливість виховання дитини; довідку або заяву опікуна щодо відсутності судимості.

Також Кабінетом Міністрів України час воєнного стану кандидатам в опікуни та піклувальники визначено обов'язковим проходити курс навчання з виховання дітей, які залишились без батьківського піклування [6].

Водночас, вислів одного із представників органів публічної влади про свою діяльність в умовах війни – «зроблено багато, але недостатньо» – в повній мірі має відношення і до проблеми захисту прав і інтересів дітей в Україні умовах воєнного стану, а саме, увага наукового загалу, органів публічної влади, їх посадових і службових осіб має бути прикута до недопущення:

- порушень конституційних приписів, викладених законодавцем у ст. 52 Основного Закону Української держави (діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним; будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом; покладення на державу утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а також заохочення і підтримка державою благодійницької діяльності щодо дітей);

- випадків викрадення українських дітей російською федерацією та переправлення через територію так званих «ДНР/ЛНР» для їх незаконного усиновлення в рф шляхом юридично спрощеної та прискореної протиправної процедури [7];

- вбивств дітей. Так, з початку війни на території нашої держави рашистами вбито понад 200 дітей (тільки у місті Тростянець Сумської області із-за залишених російськими окупантами мін і розтяжок загинуло уже п'ятеро дітей) та всього близько 370 дітей отримали поранення.

Також вважаємо, що значною мірою подолати вищевказані та інші проблеми допоможе і звернення до наявного зарубіжного досвіду з питань захисту прав і інтересів дітей в умовах правового режиму воєнного стану.

1. Заява Виконавчого директор ЮНІСЕФ Кетрін Рассел щодо дітей в Україні.
2. Уряд створив координаційний штаб для захисту прав дітей в умовах воєнного стану.
3. Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану. 30 днів роботи.
4. Деякі питання тимчасового переміщення (евакуації) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, в умовах воєнного стану.
5. Служба у справах дітей спростувала інформацію про спрощену процедуру усиновлення під час воєнного стану. Львівська міська рада: Діти, які залишились без батьків під час воєнного стану, зможуть бути тимчасово влаштовані до сімейних форм виховання.
6. Ірина Верещук: За кіднепінг, яким займається рф, має бути жорстка відповідальність.

Борисенко Тетяна Василівна

викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРИМУСОВЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ АБО ДЕПОРТАЦІЯ ДІТЕЙ ТА ЖІНОК З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

З початку збройної агресії Російської Федерації проти України все частіше в засобах масової інформації повідомляють про те, що велика кількість громадян України внаслідок неправомірних дій представників держави-агресора під приводом нібито «евакуації» була в примусовому порядку переміщена на територію Росії або Білоусі. Більшість таких випадків мало місце на території Донецької та Луганської областей.

За інформацією Віце-прем'єр-міністра – Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України Ірини Верещук, найбільша кількість наших громадян було вивезено з міста Маріуполя. Серед примусово-вивезених громадян значну частину склали саме жінки та діти, які ховалися від постійних обстрілів в бомбосховищах. Також відомі випадки примусового вивезення на територію тимчасово окупованого Донецька дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування.

Вказані дії є грубим порушенням міжнародного гуманітарного права. Такі норми містяться зокрема у так званих «Женевських конвенціях». Це чотири самостійні міжнародні договори прийняті ще у 1949 році: Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях; Женевська конвенція про

поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, з складу збройних сил на морі; Женевська конвенція про поводження з військовополоненими; Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни. Норми Женевських конвенцій 1949 року є унікальними та непорушними, оскільки в цих міжнародних договорах беруть участь всі держави. Будь-яке порушення, або ігнорування норм, що закріплені у цих конвенціях, тягне за собою виключення держави-порушниці за межі цивілізованого співтовариства, а дії особи, яка безпосередньо порушує зазначені міжнародні норми дозволяє кваліфікувати як воєнний злочин.

Варто зауважити, що воєнні злочини поряд із такими злочинними діями як збройна агресія, геноцид і злочини проти людяності вважаються міжнародними злочинами і підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду.

Так, саме ст. 49 Женевської конвенції (IV) про поводження із цивільним населенням 1949 року [1] та ст. 5 Додаткового протоколу (I) до конвенції від 1977 року [2], забороняють, не залежно від мотивів, здійснювати примусове індивідуальне чи масове переселення або депортацію осіб, що перебувають під захистом, з окупованої території на територію окупаційної держави. Згідно з положеннями Женевської конвенції (IV) про поводження із цивільним населенням 1949 року такі дії можуть проводитися лише для забезпечення безпеки населення, або у разі якщо це зумовлено особливо вагомими причинами військового характеру. [1]

І тут варто наголосити на розмежуванні понять «переселення» та «депортація». Зазвичай під «переселенням» мається на увазі перехід, або переїзд на нове місце проживання. Це може відбуватися як добровільно, так і примусово. В контексті Женевської конвенції (IV) про поводження із цивільним населенням 1949 року як переселення, так і депортація мають примусовий характер. Однак, «примусове переселення» здебільшого відбувається у зв'язку з існуванням загрози для життя та здоров'я особи, що обумовлене проведенням воєнних дій та території де проживає зазначена особа. В свою чергу в Словнику іншомовних слів міститься наступне визначення терміну «депортація (лат. deportatio, від deporto – засилаю, виселяю) – в буржуазних країнах примусове виселення з місця постійного проживання особи, яка визнана соціально небезпечною» [3, с.243]. В Універсальному словнику-енциклопедії міститься наступне визначення «депортація – заслання, пов'язане з обмеженням свободи, примусове переселення людей до іншого регіону країни або їх вислання за межі держави, переважно з політичних міркувань, на підставі рішень адміністративної влади; додаткове знаряддя репресій щодо кримінальних та політичних в'язнів» [4, с.326]. Аналіз зазначених визначень дає підстави стверджувати, що депортація має явний політичний характер та використовується з метою вчинення додаткового тиску на осіб, які не згодні з владною позицією та активно висловлюють свою думку.

Повертаючись до подій, які відбуваються на сході нашої держави, можна помітити, що представники держави - агресорки прикриваючись «евакуацію» цивільного населення із зони активних бойових дій незаконно вивозять на свою територію громадян України. При цьому всі спроби українського уряду вивести власних громадян на підконтрольну Україні територію зриваються, оскільки представники держави-агресорки не дотримуються попередніх домовленостей та не пропускають гуманітарний транспорт з боку України. Такі дії представників російської влади, дають підстав стверджувати, що Росія штучно створює умови для вивезення українських громадян на свою територію, що варто розцінювати як свавілля з боку зазначеної держави.

Водночас, дії Російської Федерації з насильницького переміщення або депортації населення можуть бути кваліфіковані не тільки як воєнні злочини, а й як злочини проти людяності відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду.[5] Варто звернути увагу, що термін «насильницьке», що вживається у Римському статуті, не обмежується застосуванням сили і може включати в себе погрозу силою або примушування, викликане, наприклад, страхом перед насиллям, грубим примусом, затриманням, психологічним тиском або зловживанням владою щодо такої особи або осіб, або використання обстановки, що характеризується примусом.

Наразі, правоохоронні органи України розпочали відповідне кримінальне розслідування і разом з низкою правозахисних організацій документують такі порушення для передачі цих відомостей прокурору Міжнародного кримінального суду для подальшого притягнення вищого політичного та військового керівництва Російської Федерації до відповідальності.

Крім того, примусове переселення, яке здійснюється Російською Федерацією є порушенням статей 3 та 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [6], які гарантують право не бути підданим нелюдському і такому, що принижує гідність поводженню та право на повагу приватного та сімейного життя, а також ст. 2 Протоколу №4 до Конвенції, відповідно до якої кожному гарантується право вільно пересуватися і вільно обирати місце проживання на території будь-якої держави, право залишати країну та заборону вислання із території, громадянином якої є особа. Тому кожна особа, чії права гарантовані Конвенцією та Протоколами до неї були порушені, має право звернутися до Європейського суду з прав людини.

В підсумку, варто зазначити, що за своєю суттю кожна норма міжнародного гуманітарного права є

балансом між гуманністю та воєнною необхідністю. Такого балансу державами прагнули досягнути в процесі прийняття Женевських конвенцій 1949 р., Римського статуту Міжнародного кримінального суду, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та інших міжнародних договорів у сфері міжнародного гуманітарного права.

Норми міжнародного гуманітарного права створені державами саме для того, щоб обмежити страждання цивільного населення та захистити жертв війни. Саме тому в нормах міжнародного гуманітарного права не має оцінки про правомірність чи неправомірність збройного конфлікту, як такого. Ці норми можуть застосовуватися в рівній мірі як до жертв, так і до агресора та не потребують взаємності.

Як і будь-яка норма права, норми міжнародного гуманітарного права, на жаль, також порушуються. Однак, міжнародне право має свої механізми відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Одним з таких механізмів є постійно діючий Міжнародний кримінальний суд, до компетенції якого входить переслідування фізичних осіб, відповідальних за вчинення воєнних злочинів та злочинів проти людяності. Однак, його ефективність, як і ефективність будь-якого міжнародного суду та будь-якої норми міжнародного права, перебуває у сфері відповідальності держав і міжнародного співтовариства в цілому.

1. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (укр/рос) ООН; Конвенція, Проект, Угода [...] від 12 серпня 1949 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 [...] ООН; Протокол, Міжнародний документ, Правила від 08.06.1977//URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

3. Словник іншомовних слів за заг. редакцією члена-кореспондента АН УРСР Мельничука О.С. – Київ, 1974. – 856 с

4. Універсальний словник-енциклопедія (УСЕ) [Електронний ресурс] / ред. М. В. Попович. – URL: <http://slovo.org.ua/29/53392-0.html>

5. Римський статут міжнародного кримінального суду//Міжнародні суди, ООН; Статут, Міжнародний документ від 17 липня 1998 року // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: міжнародний документ Ради Європи від 04.11.1950 р. Офіційний вісник України. 1998. № 13. Ст. 270.

Бочковий Олексій Васильович

завідувач навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

**ЕФЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОЇ МОЛОДІ**

Гіпократ, «батько» доказової медицини сказав: «ми те, що ми їмо». Та сьогодні дає можливість дещо перефразувати цей вираз та викласти його так: «ми те, що ми споживаємо». При цьому, якщо у давні часи основна увага науки була направлена на пізнання людини як біологічної істоти і малася на увазі їжа, то сьогодні наука зосереджена на дослідженні людини як істоти біосоціальної, а тому мова йде про формування особистості з урахуванням споживання у тому числі й інформаційного продукту.

Й не зважаючи на відсутність матеріального вираження, шкідлива інформація, як і шкідлива їжа може завдати значної шкоди здоров'ю людини: починаючи від легких форм порушення травлення, закінчуючи втратою частин тіла та навіть летальним випадком. Як приклад можуть слугувати солдати збройних сил російської федерації, які в Україні відчули жахливі наслідки шкідливої інформації, нав'язаної злочинним російським керівництвом. Станом на 29 квітня вже більше 22 тисяч загиблих і за оцінками експертів, ще більше 60 тисяч безповоротних втрат, тобто тих, хто отримав поранення, які не дозволяють повернутися у стрій.

Звичайно, що це найстрашніші наслідки впливу інформації на людину. Але не потрібно ігнорувати й менш шкідливі, які у перспективі можуть перерости у суттєвіші.

Зокрема, інформація про ефективність діяльності правоохоронних органів. Такі данні, у залежності від їх змісту можуть по різному впливати на суспільство взагалі та на молодь зокрема. І такий вплив є багатоаспектним та тривалим.

Так, у радянські часи був інформаційний вакуум, а джерелами інформації були тільки офіційні повідомлення. Якщо говорити про діяльність правоохоронних органів, то будь-які прорахунки чи невдачі